

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Självkonstruktion och offerdiskurser

**En kvalitativ studie av kvinnor som har utsatts för våld av
en manlig partner**

Irma Avdic & Lovisa Johansson

Kandidatuppsats SOPA 63

HT 2019

Handledare: Elisabeth Carlstedt

Abstract

Authors: Irma Avdic & Lovisa Johansson

Title: Self-construction and victim discourses.

A qualitative study of women who have experienced domestic violence from a male partner. (Translated title)

Supervisor: Elisabeth Carlstedt

Assessor: Ulrika Levander

The purpose of this study was to get a deeper understanding of women who are exposed to domestic violence by their male partners. We have examined how battered women both draw from and reject victim discourses in their processes of self-construction and how available “victim” discourses affected these women's views on their role and their choice not to seek assistance to get out of their situation. The empirical data has been collected through four autobiographies written by women with experience of living in a violent heterosexual relationship. The empirical data was analysed using a qualitative content analysis. Hacking's theory of interactive categories and Holstein and Miller's theory of victimization have formed the study's theoretical framework. We found that in attempts to construct identities for themselves, battered women become caught between notions of victimization, shame, and responsibility. The abused women could not identify with prevailing victim discourses which means that a victim is someone who is powerless and unable to change his or her life. This resulted in that the women was characterized by shame and not seeking help. However, the tendency to assume a victim identity changed over the course of the relationship. Assuming a victim identity after the relationship ended could in many cases be associated with power and ability to take action.

Keywords: Self-construction, battered women, shame, the ideal victim, control.

Innehållsförteckning

1. Problemformulering	1
1.1 Syfte	2
1.2 Frågeställningar:	2
2. Kunskapsläget	3
2.1 När identifiering av ett offer minskar hjälpen	3
2.3 Konfrontera diskurser om offer	5
3. Teoretiska utgångspunkter.....	7
3.1 Interaktiva kategorier.....	7
3.2 Viktimisering och det idealiska offret	8
4. Metod.....	9
4.1 Metodologiska överväganden.....	9
4.2 Urval	10
4.3 Metodens tillförlitlighet.....	11
4.4 Etiska överväganden.....	12
4.5 Bearbetning och analys.....	13
4.6 Presentation av biografier.....	14
4.6.1 Carlshamre, Maria (2006). Den oslagbara- en personlig skildring av våld i kärlekens namn. Stockholm: Bokförlaget DN.....	14
4.6.2 Blomqvist, Maria (2014). En vacker dag lämnar jag honom. Stockholm: Ordberoende. 14	
4.6.3 Bivner, Lena (2018). Helvetet jag kallade kärlek. Stockholm: Ordberoende.....	14
4.6.4 Widén, Annika (2013). Äntligen fri- jag tog tillbaka mitt liv. Borås: Recito förlag AB..	15
5. Analys och resultat	15
6. Avslutande diskussion	28
7 Referenslista	31

1. Problemformulering

Våld i nära relationer är ett vanligt förekommande och stort samhällsproblem. Under 2018 anmäldes omkring 16 000 misshandelsbrott i Sverige där förövaren hade en nära relation med offret. Det förekommer olika typer av våld i nära relationer såsom fysiskt, psykiskt, sexuellt och materiellt våld (BRÅ, 2014). De två vanligaste typerna av brott i nära relationer är systematiska kränkningar och försök att inskränka friheten. Det förekommer att kvinnor misshandlar män, men det är vanligare att män utsätter kvinnor för våld i nära relationer (BRÅ, 2019).

Partnervåld är våld som förekommer i en osund och destruktiv kärleksrelation. Enligt brottsofferjouren (2019) följer våldsamma relationer ofta ett typiskt mönster. Efter en inledande förälskelse övergår relationen till att den ena partnern utövar kontroll och uppvisar svartsjuka mot den andre. När mannen är våldsam brukar det leda till att kvinnan isoleras, inte får träffa sina vänner samt att man ifrågasätter kvinnans umgänge och fritidsintresse. Mannen i förhållandet växlar mellan att visa värme, omsorg och att upprepa våld. Kvinnan börjar känna skuld och ansvar för förekommandet av våldet, vilket leder till att relationen bygger på att kvinnan anpassar sig efter mannens regler. Mannen som slår lägger skuld och ansvar för sitt beteende på den utsatta kvinnan. Kvinnans självkänsla bryts ned genom nedvärderingar, kränkande kommentarer och psykisk misshandel. Det kan även efter en viss tid förekomma fysisk och sexuellt våld. Upprepat våld och kontroll i kombination med att mannen visar värme och omsorg blir till slut något som kvinna betraktar som normalt och en del av vardagen (BOJ, 2019).

Våld i nära relationer är vanligt förekommande i Sverige idag. Trots att våld mot kvinnor i nära relationer anses som ett allvarligt socialt problem finns det inga tecken på att mäns våld mot kvinnor minskar i omfattning. Många kvinnor vänder sig inte till rättsväsendet för att få stöd och hjälp och socialsekreterare, kvinnojoursaktivister samt våldsutsatta kvinnor vittnar om att det finns stora brister i det stöd som erbjuds (Ekström, 2012). En stor andel av de kvinnor som utsatts för våld vill inte polisanmäla händelsen alternativt händelserna (BRÅ, 2019). Socialtjänsten bär ett ansvar för att ge stöd till våldsutsatta kvinnor, men för att frågan ska vara aktuell inom socialtjänsten behöver den passa in i den befintliga verksamheten. Socialarbetare och socialt arbete har ofta kritiserats för att inte bemöta våld mot kvinnor på ett

bra sätt och för att inte erkänna kvinnor som offer för våld i nära relationer (Ekström, 2016). Detta skulle kunna vara en anledning till att kvinnor inte vänder sig till socialförvaltningen eller andra myndigheter för att söka hjälp samt en anledning att kvinnorna väljer att inte anmäla våldet.

Enligt Lundgren et al. (2001) finns det en avsaknad av forskningsbaserad kunskap om våld mot kvinnor, vilket medfört att problemet behandlats som ett marginellt fenomen. Istället riskerar diskursiva sanningar att forma våra föreställningar om kvinnor som lever i en våldsamt relation. Beroende på hur våldsutsatta kvinnor framställs i samhället skapas en offentlig konstruktion det vill säga en bild av den våldsutsatta kvinnan och hennes behov. Den dominerande föreställningen om den våldsutsatta kvinnan karakteriseras av social marginalisering, beroende gentemot partnern, bristande självförtroende och oförmåga att avsluta relationen. Denna konstruktion skapar förutsättningar för vilket stöd, vilken hjälp och insatser som är aktuella och möjliga, men även för hur kategorin ”den våldsutsatta kvinnan” förstås (Ekström, 2012).

Vi menar därför att det är av vikt att undersöka hur våldsutsatta kvinnor beskriver sin självkonstruktion under och efter ett förhållande där de utsatts för våld samt hur detta identitetsskapande kan påverka kvinnor att vända sig till socialtjänst eller rättsväsendet för att få hjälp. Denna studie utgår från en analys av fyra självbiografier, författade av kvinnor med erfarenhet av att leva med en våldsamt partner. Vi är medvetna om att våld förekommer i icke-heterosexuella relationer samt att det förekommer att kvinnor utövar våld i en kärleksrelation. Dock har vi valt att analysera kvinnor som har varit utsatta för våld i en heterosexuell relation. Vi anser att vår studie är relevant för socialt arbete på grund av att den kommer bidra med ökad kunskap i ämnet våld i nära relationer.

1.1 Syfte

Studiens syfte är att undersöka hur kvinnor beskriver att de förhåller sig till en offerdiskurs när de konstruerar sin identitet i en relation där de utsatts för våld samt hur de rådande offerdiskurserna eventuellt påverkar kvinnans hjälpsökande.

1.2 Frågeställningar:

Hur beskriver kvinnorna sin identitet i den våldsamma relationen?

Hur beskriver kvinnorna att deras identitet förändras under förhållandets gång?

Hur beskriver kvinnorna sina föreställningar om offerrollen?

Vilka konsekvenser får kvinnornas föreställningar om offerkategorin för möjligheter att söka hjälp?

2. Kunskapsläget

I det här kapitlet presenteras tidigare forskning som är relevant för studiens syfte och frågeställningar. För att hitta relevant forskning har vi använt oss av LUBsearch och Google genom sökord som battered women, victim, social identity, självkonstruktion. Då sökträffarna var begränsade fick vi använda oss av andras studier för att hitta referenser som kunde vara användbara och relevanta för vår studie.

2.1 När identifiering av ett offer minskar hjälpen

Enligt Tehila Kogut (2011) har människor benägenhet att minska sin ångest genom att övertyga sig själva om att ingen orättvisa har inträffat i världen. De hittar skäl för att motivera felaktigheten, vanligtvis genom att skylla på offret och att uppfatta honom/henne som ansvarig och som en som förtjänar det som har hänt. På detta sätt skapar de ett större psykologiskt avstånd mellan dem och olyckan som hjälper dem att känna sig säkrare. Denna process leder till hårda uppfattningar och attityder gentemot svaga människor och grupper, som flyktingar, personer med AIDS, de arbetslösa, äldre eller de fattiga. Studien visar att ansvarsfördelning och uppfattning om förtjänst för den enskildes olycka påverkar den känslomässiga reaktionen mot den behövande personen. Dessa känslomässiga reaktioner leder till att människor fattar ett beslut att hjälpa eller inte hjälpa den behövande personen. Tillskrivning av skuld medlar identifierbarhetseffekten, vilket innebär att en ökning av skuld hos människor minskar benägenhet att människor identifierar sig med offerrollen. Samhället betraktar ett offer med empati och är villiga att hjälpa om offret inte anses vara orsak till det som händer. Om ett offer betraktas som någon som är skyldig för det som händer leder detta till att ansvarsskyldigheten är starkare för det identifierade offret samt en minskning av hjälpen (ibid.,).

2.2 De rådande offerdiskurserna

Landqvist och Hornscheidt (2015) definierar social kategorisering som en grund för många föreställningar som människor har och de tolkningar som människor gör dagligen, om dem själva, andra och om deras omgivning. Kategorier och kategorisering är ett redskap i de kunskapsdiskurser som styr hur människor agerar med och mot varandra. Kategoriseringar används för att sätta ord på det som betecknar grupper av människor. Dessa kategoriseringar skapar en bild av oss själva i relation till andra. Dessa bilder av oss själva och andra kan vara mer eller mindre särskiljande, hierarkiserande eller nedvärderande (ibid.,).

Veronica Ekström (2012) har undersökt hur kvinnor som utsätts för våld i nära relationer framställs i sex statliga propositioner. Studien belyser två dominerande diskurser kring synen på kategorin ”den våldsutsatta kvinnan”: den våldsutsatta kvinnan som det ideala brottsoffret och den våldsutsatta kvinnan som ”vem som helst”. Diskursen om den våldsutsatta kvinnan som ”vem som helst” är dominerande i det svenska offentliga trycket. Den våldsutsatta kvinnan som ”vem som helst” är enbart en kvinna där fokus i propositionerna ligger på kön. Detta innebär att den våldsutsatta kvinnan kan vara vem som helst. Genom att allt fler grupper av kvinnor lyfts fram som i behov av särskilt stöd leder till att ”den andra” kvinnan konstrueras, hon som inte är en av oss. Detta innebär att den våldsutsatta kvinnan framträder i propositioner som en kvinna som befinner sig i beroendeställning till mannen, saknar självförtroende och är oförmögen att bryta upp från förhållandet utan hjälp. Det förekommer även att kvinnan förlorar sitt självförtroende och anklagar sig själv för att ha orsakat mannens raseriutbrott (Ekström, 2012).

Konstruktioner av den våldsutsatta kvinnan som framställs i propositionerna är nödvändiga för att förstå hur stöd och hjälp formuleras, hur vi kan förstå våldsutsatta kvinnors handlingar och för att förstå hur synen på mäns våld mot kvinnor ser ut. Enligt Ekström (2012) finns det stora brister i det stöd som erbjuds våldsutsatta kvinnor. Ekström (2012) menar att det finns en offentlig konstruktion av den våldsutsatta kvinnan och hennes behov vilket skapar förutsättningar för vilket stöd och vilka insatser som är önskvärda och möjliga ur lagstiftarens perspektiv. Framställningen i propositionerna att stöd ges till ”särskilt utsatta kvinnor” leder till att ”den andra kvinnan” konstrueras, hon som inte är en av oss. De utsatta eller hjälpbehövande kvinnorna är de utländska, de missbrukande och de handikappade. Detta kan bidra till att kvinnor som utsatts för våld inte söker stöd eftersom de inte ser sig själva som en

del av socialtjänstens målgrupp. ”En framställning som många kvinnor inte känner igen sig i riskerar att exkludera dem från det stöd samhället organiserar” (ibid., s. 65). Ekström (2012) menar att konstruktionen av den våldsutsatta kvinnan, såsom den framställs i propositionerna, som det ideala offret, passiv och med dåligt självförtroende behöver problematisera. Detta eftersom vårt sätt att formulera problem och dess lösningar bidrar till hur problemet skapas samt vilka lösningar som är möjliga att använda för att åtgärda problemet.

2.3 Konfrontera diskurser om offer

Amy Leisenring (2006) studerar hur misshandlade kvinnor både drar från och avvisar offerdiskurser i sina processer för självkonstruktion och självrepresentation. Undersökningen visar att tillgängliga diskurser om offer är både möjliggörande och begränsande. Fyra vanliga representationer av ett offer framkom som mest inflytande för kvinnors identitetsarbete: som någon som lider av en skada som hon inte kan kontrollera, någon som förtjänar sympati och/eller kräver någon typ av åtgärder, någon som är skyldig till sina upplevelser samt någon som är maktlös och svag. Som ett resultat av detta har många misshandlade kvinnor svårt att använda tillgängliga offerdiskurser för att formulera sina erfarenheter samt för att konstruera och presentera sig själv. De intervjuade kvinnorna hade svårt att se sig själva som skadade medan de erkände att de inte var passiva och hjälplösa. Dessutom uttryckte många av de kvinnorna när de berättade sina historier att de på något sätt delvis var ansvariga för deras partners våld. Leisenring (2006) menar att detta ansvarsuttrycket representerar kvinnornas försök att antyda att de har en viss kontroll över sina liv. Bilder av ett hjälplöst och passivt offer var avsett att motverka diskurser som skildrade misshandlade kvinnor som skyldiga för det missbruk de upplevt.

Jarnkvist och Brännström (2016) skriver i sin studie om hur kvinnor som har blivit offer för intimt partnervåld positionerar sig i förhållande till bilden av ”det ideala offret” samt hur kön konstrueras i den positioneringen. Studien analysera hur olika former av kvinnlighet är konstruerade och hur berättelser kopplade till detta antingen kan upprätthålla en kvinna i ett missbrukande förhållande eller uppmuntra henne att lämna. I deras studie om kvinnor som har blivit ett offer för intimt partnervåld identifierar sig inte misshandlade kvinnor med offerstatusen utan utmanar den genom att presentera sig själva som starka och oberoende i förhållande till sina män. Kvinnan beskriver sig som underlägsen i förhållande till gärningsmannen men diskuterar motstånd. Även om kvinnan positionerar sig som underlägsen i förhållande till gärningsmannen, talar hon om motstånd och är inte villig att

betrakta sig själv bara som ett passivt offer. Hon beskriver sig själv som en omtänksam mamma som riskerar mycket att skydda sina barn. Denna form av självpositionering används när det finns ett behov för kvinnorna att förklara varför de stannade så länge med en våldsam man; de uttrycker att de behövde stödja sina barn. Vidare beskriver sig kvinnan som ”offret” i första och sista fas av sin relation, genom att kvinnorna beskriver sig själva som svaga och sårbara, besvikna och ledsna. Genom hur kvinnor positioneras kan förändras beroende på relationens varaktighet och typen av våld (ibid.). Studien belyser att sociala diskurser i hög grad påverkar hur man positionerar sig och hanterar en kränkande situation. De diskurser som främjar självförsörjande sätt att bete sig hjälper misshandlade kvinnor lämna en kränkande situation (ibid.).

Oavsett de offerdiskurserna förekommer det fortfarande att omgivningen skyller på offret genom att det finns en tendens att fokusera på kvinnors beslut att lämna eller stanna kvar i sina kränkande relationer. Det finns en kulturell förväntning om att misshandlade kvinnor ska lämna sina kränkande förhållanden och om de inte lyckas med det så anses de i slutändan vara skyldiga för det eventuella framtida våldet de kommer att uppleva. Även om en medvetenhet om kvinnors upplevelser som offer är nödvändig och viktig, är ett enda fokus på kvinnors offer ofullständigt och begränsande eftersom det ignorerar kvinnors aktiva ansträngningar för att skydda sig själva och sina barn (Leisenring, 2006).

2.4 Det ideala offret

Albért et al. (2003) skriver att en gemensam faktor för kvinnor som utsätts för våld i nära relationer är att de inte stämmer överens med bilden av det ideala offret. De menar att den vanligaste bilden av det ideala offret är att en kvinna ska utsättas för våld av en främling utan att kvinnan har en möjlighet att påverka detta eller möjlighet att undvika våldssituationen. Har offret en relation till utövaren så slås denna bild sönder lika vilket skulle kunna betyda samma sak som om offret verkar motsäga sig hjälp. Kvinnan hade då kunnat påverka sin situation men själv valt att stanna kvar i den.

Detta hänger samman med att en del av uppbrottsprocessen är det smärtsamma i att definiera det kvinnan har utsatts för som våld. Det är inte förrän hon gör detta som hon kan befria sig från den skuld och skam hon mycket ofta känner samt då hon lägger ansvaret för våldet på mannen. Det är inte förrän hon bearbetat uppbrottet och känslomässigt lämnat relationen bakom sig som hon på allvar kan förstå vad som skedde i relationen. Detta försvårar arbetet

för professionen, då det ”icke ideala offret” kräver en djupare insikt om våld, våldets mening och våldets effekter för att relationen med hjälparen ska fungera. Därför krävs det extra kompetenta yrkesutövare som arbetar med den våldsutsatta kvinnan (ibid.,).

3. Teoretiska utgångspunkter

Teorier är viktiga verktyg som forskare använder för att tolka och analysera, det vill säga skapa sammanhang och tydlighet i tänkandet (Lind, 2014). Det är inte vanligt att forskare baserar hela sitt arbete på en enda teori utan använder sig ofta av flera teorier som på olika sätt kompletterar varandra (Barmark & Djurfeldt, 2015). För att kunna hitta variationer och mönster i den insamlade empirin har vi använt oss av två olika teoretiska utgångspunkter: interaktiva kategorier och teorin om viktimisering och det idealiska offret. Interaktiva kategorier är ett begrepp som har använts i analysen för att undersöka hur misshandlade kvinnor skapar självkonstruktion, känslor och beteende genom att de tillskrivs en viss kategori. Vi har applicerat begreppet viktimisering för att få en djupare förståelse kring hur misshandlade kvinnor skapar sin identitet i förhållandet till rådande offerdiskurser samt hur detta eventuellt påverkar kvinnornas benägenhet att söka hjälp.

3.1 Interaktiva kategorier

Hacking (2000) skriver om det han kallar för ”interaktiva kategorier”, vilket bygger på sociala konstruktioner. Han menar att ”interaktiv” är ett begrepp som bygger på att vi människor kategoriserar och sorterar. Denna kategorisering sker inte enbart på individnivå, då växelverkan äger rum på en högre samhällslig nivå som innefattar institutioner och sociala praktiker som omger kategoriseringen. Han använder kategorisering av hyperaktiva barn som ett exempel, där egenskaper hos barn såsom rastlöshet och koncentrationssvårigheter leder till att barn tillskrivs en viss gruppstillhörighet, till exempel genom att diagnosticeras med ADHD eller DAMP. Detta specifika fenomen har förändrats genom tiden, vilket kan bero på att teorier och åtgärder som vidtagits, förändrats och därmed förändras synen på barnen.

Människan har alltid kategoriserats in i olika grupper. Hacking (2000) förklarar vad kategoriseringen gör med de individer som kategoriseras. Enligt honom är sociala kategorier interaktiva. De egenskaper och normer som associeras med sociala kategorier påverkar hur människor som tillskrivs en specifik kategori upplever sig själva och till och med hur de

utvecklar känslor och beteendet typiska för kategorin. Människan väljer hur de ska vara, vilka handlingar de ska utföra, beroende på vilken egenskap de tillskrivits av den specifika kategorin. Vi påverkas av hur egenskapen som tillhör den kategori vi tillskrivs (kvinna, man, funktionsnedsatt, homosexuell mfl) uppfattas, beskrivs, påbjuds av oss själva samt av det nätverk av miljöer där vi lever (ibid.,). På så sätt är sociala kategorier interaktiva. Individen som kategoriseras påverkas och agerar i enighet med vad som är typisk för kategorin, eller väljer att göra motstånd mot den. Att människor tillskrivs en viss kategorin påverkar även andras upplevelser av individen inom den specifika kategorin. På så vis bidrar detta till att människan som tillhör en kategori blir självmedveten om tillhörigheten och anpassar sitt beteende därefter (ibid.,).

3.2 Viktimisering och det idealiska offret

Holstein och Miller (2013) skriver om viktimisering som ett interaktionellt fenomen, vilket erbjuder möjligheter att studera de sociala processer genom vilka personer blir "offer". Att identifiera en person som offer är inte en beskrivning av en realitet, utan snarare en handling via vilken världen konstrueras. Kategorin offer tillskrivs en person som har blivit skadad eller orättvist behandlad av yttre krafter. Offer blir då en tolkningsram som erbjuder en samling av instruktioner för förståelsen av sociala relationer. Människor är inte i sig själva offer, utan snarare offrets status som tillskrivs dem när de tolkas, organiseras och representeras genom social interaktion. Offren ger "tolkningsinstruktioner" som dikterar hur ett offer ska uppfattas. "Tillskrivningar och intygande av offerstatus bygger ofta på rutinmässiga bedömningar och handlingar från institutionsanställdas sida" (ibid., s.185). Genom att skapa ett offer skapas ett problem och tolkningsram kring problemet och dem som drabbas.

Enligt Holstein och Miller (2013) viktimiseras en person genom att hon tillskrivs offerrollen. När vi kallar en person för offer konstrueras en förståelse av egenskaper som den personen har. Vidare uppmuntras andra att se hur den etiketterade personen har behandlats orättvist av yttre krafter som hon inte har kontroll över samtidigt som ansvaret för skadan placeras utanför offret. Genom att vissa personer tillskrivs en offerposition är detta ibland förbundet med att en förövare konstrueras. Detta leder till att individer som tillskrivs offerrollen befrias från ansvaret för misslyckandet genom att se dem som föremål för omständigheter utanför deras kontroll (ibid.,).

När offerkategorin skapades och tillskrevs misshandlade kvinnor, blev de kategoriserade utifrån föreställningar om händelser som de blev utsatta för, vilket ledde till att människor betraktade de misshandlade kvinnorna med medlidande och sorg. De misshandlade kvinnorna uppfattades som hjälplösa, passiva föremål för yttre svårigheter. Genom att ge de misshandlade kvinnorna ställningen som offer kategoriseras dessa kvinnor som oförmögna att hantera eller förstå sin egen situation utan andras hjälp. Detta kan medföra att misshandlade kvinnor förlorar kontroll över sin självdefinition och över tolkningarna av sina erfarenheter. Viktimisering, det vill säga att ses som ett offer, befriar offren från ansvar och å andra sidan försvagar dem som erhåller den. Offerstatusen leder till personer uppfattas som passiva, hjälplösa mottagare av skada eller orättvisa. Offerstatusen tar över personens identitet som en kompetent och effektiv aktör (Holstein & Miller, 2013).

4. Metod

4.1 Metodologiska överväganden

Val av metod baseras på vad man vill undersöka i en forskningsfråga. I fall då forskare har för avsikt att undersöka orsakssamband är kvantitativ metod lämpligt men om forskare har som mål att till exempel undersöka människors upplevelse passar den kvalitativa metoden bättre (Ahrne & Svensson, 2015). Vi är medvetna om att en tematisk analys är en hermeneutisk analysmetod, som utgår från en annan kunskapssyn än socialkonstruktivismen. Dock använder vi metoden i syfte att synliggöra olika teman som återkommer i böckernas berättelser i en övrigt konstruktivistiskt ansats.

Ahrne och Svensson (2015) skriver att genom att använda sig av den kvalitativa metoden kan vi tydligare se normer och värderingar i ett specifikt sammanhang än om vi använt oss av den kvantitativa. Det ger oss även en bättre förståelse för utsatta gruppers livsomständigheter och möjlighet att förstå andra perspektiv.

Syftet med vår studie är att undersöka hur kvinnor beskriver att de förhåller sig till en offerdiskurs när de konstruerar sin identitet i en relation där de utsatts för våld, och hur rådande offerdiskurser eventuellt påverkar kvinnans hjälpsökande. För att kunna göra en sådan undersökning gjorde vi en bedömning att en kvalitativ analys var lämpligt i detta fall. Vi har gjort en kvalitativ textanalys genom att använda oss av självbiografier som är skrivna

av kvinnor som har blivit utsatta för våld i en nära relation. Enligt Ahrne och Svensson (2015) är en textanalys ett sätt att studera en viktig aspekt av det som bygger upp människors föreställningar om samhället, som påverkar relationer mellan grupper och som bidrar till att skapa och upprätthålla vissa identiteter. Genom att prata och skriva kan människor förmedla sina inre upplevelser. Språket kan förmedla de enskildes inre, mentala fenomen såsom känslor, tankar, kunskaper och upplevelser (Ahrne & Svensson, 2015).

Att använda oss av redan befintliga självbiografier har sina nackdelar och fördelar. En nackdel med att analysera texter är att man inte kan ställa följdfrågor för att kunna få en fördjupad förståelse vid intressanta teman. Detta är en fördel med intervjuer då personer som deltar i intervjuer har möjlighet att förtydliga om oklarheter uppstår (Bryman, 2018). En annan fördel med intervjuer är att intervjupersoner förmedlar sina upplevelser genom både språk och kroppsspråk. Val av metod baseras på vilken indikator (språk, kroppsspråk eller observation) på upplevelse anser forskarna är bättre eftersom det inte finns en alternativ som är riktigare eller i någon absolut mening sannare än något annat (Ahrne & Svensson, 2015). Kvinnor som har skrivit självbiografier har förvandlat sitt språk i texter. För att kunna skriva en självbiografi läggs mycket tid för att beskriva varje enskild detalj av sitt liv. Eftersom vi anser att vi genom intervjuer inte kommer få en så rik och detaljerat empiri som av en självbiografi, har vi valt den kvalitativa textanalysen som en metod som är lämpad för att genomföra vår studie. De självbiografierna som vi valt att analysera, har skrivits i ett ekonomiskt vinstdrivande syfte. Vi är medvetna om att det finns en risk för att händelserna som beskrivs i böckerna kan vara modifierade för att böckerna ska vara mer attraktiva på marknaden. Vi har fört en diskussion om denna riskfaktor, men eftersom syftet med vår studie är att undersöka hur kvinnor beskriver att de förhåller sig till en offerdiskurs när de konstruerar sin identitet i en relation där de utsatts för våld, och hur rådande offerdiskurser eventuellt påverkar kvinnans hjälpsökande, har vi gjort bedömningen att vi ändå kunnat använda materialet. Det är dessa beskrivningar som kvinnorna har velat att framföra och det är dem vi förhåller oss till.

4.2 Urval

För att kunna besvara syftet med vår studie har vi använt oss av ett målinriktat urval. Enligt Bryman (2018) innebär detta att man som forskare väljer texter som är relevanta för att kunna uppnå målet med studien. Eftersom vi hade som mål att undersöka hur kvinnor beskriver att de förhåller sig till en offerdiskurs när de konstruerar sin identitet i en relation där de utsatts

för våld, samt hur rådande offerdiskurser eventuellt påverkar kvinnans hjälpsökande har vi letat efter självbiografier skrivna av kvinnor med erfarenheter av att leva i en våldsam relation. Då resurser, tillgänglighet och tid påverkade möjligheten till urval har vi som forskare valt att börja med att läsa de fyra självbiografierna som vi lånade från biblioteket. En nackdel med de valda självbiografierna är att vissa av de inte är skrivna under de senaste åren. Mer aktuell litteratur skulle kunna vara mer relevant för vår studie. Vi är medvetna om att händelserna som beskrivs i vissa av självbiografierna skedde för längesen men på grund av att våra resurser i kombination med tillgängligheten av olika självbiografier påverkade vårt urval hade vi inte möjlighet att köpa fyra nya självbiografier. Därav blev vi begränsade med de självbiografierna som biblioteket kunde bidra med.

4.3 Metodens tillförlitlighet

Det råder skilda uppfattningar om att begreppen reliabilitet och validitet anses vara relevanta för kvalitativa undersökningar (Bryman, 2018). Vissa författare anser att kvalitativa studier ska bedömas och värderas utifrån andra kriterier än dem som kvantitativa forskare använder sig av. Ett av de grundläggande kriterier som föreslås för bedömning av en kvalitativ undersökning är tillförlitlighet (ibid., 2018). För att visa på tillförlitlighet i vår undersökning har vi använt oss av följande begrepp: trovärdighet, överförbarhet och pålitlighet.

Trovärdighet innebär att beskrivningen av den sociala verkligheten utförts i enlighet med de regler som finns samt att forskare rapporterar resultaten till de personer som är en del av den sociala verklighet som studerats. Detta för att dessa ska kunna bekräfta att forskaren uppfattat den verkligheten på rätt sätt (Bryman, 2018). Vi har inte valt att genomföra vår studie genom att träffa en person fysiskt utan vi har gjort en textanalys vilket gör att vi inte har haft möjlighet att presentera vårt resultat för författarna som har skrivit böckerna. Många kvalitativa forskare vill genom sin forskning uppfatta den sociala verkligheten och det som händer i den på samma sätt såsom de som lever i denna verklighet (Bryman, 2018). Men varje människa tolkar den sociala verkligheten med egna värderingar och egna åsikter. Fördelen med att vi var två forskare var att vi kunde diskutera om självbiografierna vi har läst för att säkerställa att vi har kommit fram till samma uppfattning oberoende av varandra.

Pålitlighet innebär att forskarna säkerställer att det skapas en fullständig och tillgänglig redogörelse av alla faser av forskningsprocessen (Bryman, 2018). För att kunna påvisa pålitlighet i vår studie har vi gjort en detaljerad beskrivning av hur studien har genomförts. Vi

har gjort en detaljerad beskrivning av tillvägagångssättet i urvalsprocessen där vi har beskrivit varför och hur vi har kommit fram till underlaget. Genom vår analys har vi gjort en detaljerad beskrivning av skeenden och individer där vi genom att direkt citera författarens ord möjliggjort för läsaren att se en del av källan till det resultat som presenteras i vår undersökning.

Överförbarhet rör den utsträckning i vilken resultaten kan generaliseras till andra sociala miljöer och situationer. Detta anses vara problematiskt med kvalitativa forskningar då sådana forskningar använder sig av fallstudier och begränsade urval (Bryman, 2018). Kvalitativa forskare ska sträva efter att producera ”täta beskrivningar” så att andra personer får en överblick över en databas med vars hjälp de kan göra egna bedömningar om hur pass överförbara resultaten är till en annan miljö (ibid., 2018). I vår studie kommer vi sträva efter att producera täta beskrivningar om vårt forskningsämne så att andra forskare får möjlighet att bedöma hur pass överförbara resultaten är till en annan miljö.

4.4 Etiska överväganden

Under forskningsarbetet uppstår ofta etiska frågeställningar som avser hur forskare ska förhålla sig till andra forskare och framför allt de individer som är en del av undersökningen. Därför finns lagar och överenskommelser i forskarsamhället som forskare måste förhålla sig till. I Sverige regleras etiska frågor med hjälp av en etikprövningslag. Detta är en lag som strävar efter att vetenskapens och samhällets kunskapsintressen aldrig får påverka de individer som medverkar i en undersökning negativt (Lind, 2014). Forskningsetiska frågor som forskare i en samhällsvetenskaplig forskning måste ta hänsyn till är frivillighet, integritet, konfidentialitet och anonymitet. Frivillighet innebär att deltagare i en undersökning informeras om dess syfte samt att deltagande är frivilligt med möjlighet att avbryta deltagande i undersökningen. Ämnet som vi har valt att undersöka är ett känsligt ämne. Det skulle vara problematiskt om vi hade valt att intervjua kvinnor med erfarenhet av att leva i en våldsam relation. Vi upplevde att intervjufrågorna skulle väcka obehag hos dessa kvinnor och eventuellt påminna dem om de svåra tider de gick igenom. Därför anser vi att studera ett sådant känsligt ämne genom en textanalys är utifrån etiskt perspektiv mer lämpligt. Självbiografier som vi använder i vår studie är redan publicerat material och kvinnorna som har skrivit självbiografier har valt att dela med sig av sina erfarenheter vilket gör att de första etiska frågor ”frivillighet och anonymitet” redan är uppfyllda. Konfidentialitet innebär att personuppgifter ska behandlas på ett respektfullt sätt och att empiriska materialet ska förvaras

så att inga obehöriga kan få ta del av det (Lind, 2014). Eftersom vi använde oss av redan publicerat material fanns inget behov av att förvara det på en särskild plats.

4.5 Bearbetning och analys

Vi valde att använda oss av tematisk analys när vi analyserade texterna i självbiografin. Detta innebär att man genom att systematisera data hittar olika teman i texten genom att hitta centrala teman och subteman med gemensamma återkommande motiv i datan (Bryman, 2018).

Vi läste först böckerna utan att leta efter särskilda teman. Sedan läste vi böckerna igen för att leta efter gemensamma nämnare i kvinnornas berättelser. Vi sökte efter citat och delar i texterna där kvinnorna beskrev hur de såg på sig själva i sin relation, hur de tog kontroll över situationen, där vi kunde se att kvinnorna upplevde en skam, hur de lät mannen forma dem och se på sig själva utifrån hans perspektiv samt hur de identifierade sig med offerrollen. Vi valde dessa teman efter att vi insåg att det var gemensamma nämnare för kvinnorna samt då det besvarade vårt syfte och frågeställning.

För att kunna genomföra kodning och analys har vi använt oss av hermeutik som metod. Denna metod grundar sig framför allt i att forskaren analyserar en text och försöker genom detta få fram textens mening utifrån det perspektiv som författaren har haft. Fokus ligger på den sociala kontext där texten producerats. Insamlingen och analys av data möjliggör på så vis en utformning av ”förståelse i kontext” (Bryman, 2018). Med denna metod kunde vi se till kontexten i självbiografierna som kvinnorna befinner sig i. Vi har även dragit nytta av den så kallade etnografisk innehållsanalysen som metod. Denna utgör en kodifiering av vissa procedurer vilka är typiska för kvalitativ innehållsanalys. Forskaren försöker hela tiden revidera de tema och kategorier som plockas fram utifrån genomgången av dokument. Syftet med metoden är att vara systematisk och analytisk men dynamisk. Man ingår med vissa kategorier och variabler men kan under analysens gång generera fler (Bryman, 2018). Med hjälp av denna metod har vi kunnat leta efter specifika citat i böckerna men det har också skapat oss en öppenhet för att vi kan finna andra variabler som spelar roll för kvinnan som offer. Detta har gjort att vi inte låst oss vid specifika citat eller skeenden. För att kunna förmedla den sociala kontext som kvinnorna befinner sig i var vi öppna för alla typer av diskurser som beskrevs i böckerna och gjorde oss därför mindre färgade av våra egna föreställningar om kvinnan som offer. För att genomföra analysen, läste vi därför först

böckerna en gång utan att söka efter citat. Sedan läste vi böckerna igen för att leta efter specifika citat och delar i böckerna till våran analys.

4.6 Presentation av biografier

4.6.1 Carlshamre, Maria (2006). Den oslagbara- en personlig skildring av våld i kärlekens namn. Stockholm: Bokförlaget DN.

Boken handlar om ett framgångsrikt par som alla andra runt dem beundrade och såg som förälskade och lyckliga. Men förutom kärleken fanns en mörk sida i deras relation. Maria beskriver hur det är att leva i en våldsam relation där mannen spelar ett växelspel mellan att vara passionerad och avståndstagande. Maria skriver om konsekvenser av att vara utsatt för våld och samhällets syn på "det riktiga fysiska våldet" då hon upplever att samhället inte tar kvinnan på allvar när hon blir knuffad av sin man. Fysiskt våld räknas till de fall där det förekommer blåmärke och synliga skador. Vidare skriver Maria om hela processen från att göra en anmälan till polisen till att vittna i rättegången. Hon betonar vikten av att arbeta förebyggande mot våld i nära relationer samt att behandla männen som utövar våld.

4.6.2 Blomqvist, Maria (2014). En vacker dag lämnar jag honom. Stockholm: Ordberoende.

Boken handlar om hur det var att leva i en kraftfull, livsfarlig relation där passion, kärlek, hopp och djup förtvivlan gjorde att Maria tappade greppet om sig själv och sina barn. Hon beskriver sin partner som någon som kräver full uppmärksamhet och utövar våld. Detta är en berättelse om en kvinna som insåg att hon höll på att bli som sin man, där det onormala blev normalt och en del av vardagen. Hon beskriver även sitt liv från stunden hon anmälde och lämnade honom tills rättsväsendet valde att lägga ner hela fallet. Maria skriver om följderna av våldet och hur livet blev när hon lämnade honom.

4.6.3 Bivner, Lena (2018). Helvetet jag kallade kärlek. Stockholm: Ordberoende.

Boken handlar om Lena som förälskar sig djupt i en man och vars relation från början byggde på het passion och kärlek men som sedan skulle visa sig vara något helt annat. Lenas pojkvän utsatte Lena för psykisk misshandel under flera år. Trots detta valde hon att köpa lägenhet

tillsammans med honom i hopp om att allt skulle återgå till hur det var från början men istället blev det bara värre. Förutom den psykiska misshandel som han utsatte Lena för, utsatte han även hennes barn för en psykisk terror. Man får läsa om hur Lena förändras som människa men man får även en beskrivning av mannen och det våld han utsätter henne för i detalj samt när hon kommer till insikt i att hon måste lämna honom.

4.6.4 Widén, Annika (2013). Äntligen fri- jag tog tillbaka mitt liv. Borås: Recito förlag AB.

Annika är ung när hon åker till Italien för att arbeta som volontär. Hon förälskar sig tidigt i en italiensk man och väljer därför att lämna det som hon har i Sverige för att spendera resten av sitt liv med honom som hon blivit djupt förälskad i. Vad hon inte vet då, är att hon inte bara kommer att få leva med en man som psykiskt misshandlar henne utan att hon dessutom får en elak svärmor på köpet. Tillsammans bor de alla tre i en bostad i Italien och Annika blir med barn. Hennes man blir snabbt personlighetsförändrade. Han visar stark svartsjuka och ett extremt kontrollbehov vilket hennes svärmor är en stor bidragande faktor till. Hans psykiska mående försämras med åren och i takt med det även den psykiska misshandeln. Deras gemensamma två döttrar växer upp med en kontrollerande pappa och mormor. Det dröjer många år, ända till den äldsta dottern blivit vuxen innan Annika bestämmer sig för att lämna sin make för ett nytt liv.

4.7 Arbetsfördelning

Undersökningen har genomförts gemensamt genom att båda forskare har haft ansvar för alla samtliga delar. Tidigare forskning har vi valt att dela upp genom att båda hittar relevanta artiklar och avhandlingar för att sedan skriva kapitlet tillsammans.

5. Analys och resultat

I det här kapitlet presenteras analys och resultat av den kvalitativa textanalysen som är baserad på fyra självbiografier. Genom analys av insamlade data identifieras två teman som är kopplade till undersökningens syfte och frågeställningar. Det första temat handlar om hur den misshandlade kvinnan försöker förstå vad som händer i hennes förhållande och växlar mellan

att se sig själv som offer samt att se sig själv som delaktig och ansvarig för förekomsten av våldet. Det andra temat handlar om kvinnans självkonstruktion efter att hon har gått ur relationen och bearbetat händelserna hon blev utsatt för. Det första temat präglar till största delen av analysdelen då kvinnornas berättelser efter att de har lämnat förhållandet var kort beskrivna. Vi ansåg att det var viktigt att inkludera även dessa berättelser då kvinnorna resonerade om sig själva på ett annat sätt efter att de har lämnat relationen och bearbetat det som hände under förhållandet.

5.1 Den ambivalenta kvinnan i en offerroll

Ett tema som framkom under analyseringen av de fyra självbiografier är att misshandlade kvinnor växlar under förhållandet mellan att se sig själva som offer och att se sina män som offer.

Han är för komplicerad för mig, hans reaktioner är oförutsägbara och jag måste alltid hålla tungan rätt i mun. Å andra sidan är han så underbar att jag inte kan vara utan honom (Widén, 2013 s.18).

Peters manipulativa skicklighet hade fått mig att köpa i stort sett alla de riktlinjer och regelverk han satte upp för vår relation. Men det som gällde mig gällde inte Peter. Och det var väl det enda som följde någon form av logik. Veckorna och våren flöt på. Mellan varven var vår samvaro helt fantastisk. Peter sa att han älskade mig och jag kuttrade ljudligt och kunde vid vissa tillfällen känna mig som den lyckligaste kvinnan i världen. Han kunde verkligen få mig att må bra. Det var just dessa underbara stunder som gav mening åt relationen (Bivner, 2018 s. 169).

Genom att läsa ovanstående citat som är en del av Annikas och Lenas berättelse, synliggörs det hur Annika och Lena beskriver att de pendlar mellan att å ena sidan slåss med tanken av att identifiera sig med ett offer, genom att leva med en man som trycker ner och förminskar dem. Å andra sidan beskriver Annika och Lena sina respektive partners som offer under den perioden som hon upplever mannen som fantastisk och förälskelsen tar över. Både Annikas och Lenas man är skickliga på att skapa meningsfulla stunder i deras relationer, där de enligt kvinnornas beskrivningar, behandlar dem så att de känner sig älskade. Utan de meningsfulla stunderna hade kvinnorna inte valt att ingå en relation med sin partner, vilket försvårar det för

kvinnorna att inta en offerroll. Samtidigt anpassar kvinnorna sina beteenden efter det som deras män anser vara rätt. För att upprätthålla meningsfullheten gör kvinnorna allt som står i deras makt för att göra honom till lags. I rädsla för att kvinnan ska lämna honom, matar han henne med positiva upplevelser. Meningsfullheten konstrueras när han får henne att känna sig älskad. Det blir tydligt när vi läser böckerna att kvinnorna resonerar med sig själva och blir ambivalenta i sitt sätt att resonera kring sin relation. Kvinnorna hamnar i situationer där de inte vet vilken kategori de ska tillhöra. Enligt Hacking (2000) påverkar egenskaper och normer som associeras med en specifik kategori, hur människor som tillskrivs den kategori upplever sig själva och till och med hur de utvecklar känslor och beteendet typiska för kategorin. I ena sekunden tillskriver den misshandlade kvinnan mannen offerrollen och därmed behandlar honom som om att han inte är ansvarig för våldet som hon utsätts för i relationen. Hon tycker synd om honom och ser sig själv som förövaren. Å andra sidan kategoriserar hon sig själv som offer och blir den individ som samhället ska tycka synd om och se som den behövande. Kvinnan tar på sig offerrollen i den stund hon inser att mannens våldsutövande inte är något hon förtjänar att leva med.

Du var ett offer, ett litet barn, som i förtvivlan försökte förstå det som inte gick att förstå det var den förtvivlan jag hade sett i dina ögon alla de gånger du bad mig om förlåtelse. Inför mig, inför det du hade gjort mig, blev du återigen ett offer. När jag tog dig tillbaka släppte smärtan. Men bara för en stund (Carlshamre, 2006 s. 89).

Jag blev rädd när jag fann dessa anteckningsblock och insåg att han inte bara tagit läkarens råd bokstavligt utan verkligen var en hypokondriker (Widén, 2013 s. 35).

Att de våldsutsatta kvinnorna i de fyra självbiografier pendlar i sin identifikation men offerrollen visar sig även genom ovanstående citaten. När våldet förekommer har kvinnorna benägenhet att beskriva det som händer som något fel. Kvinnorna tycker synd om sig själv och försöker förstå vad som händer i deras relation. Genom att kvinnorna beskriver våldet som något felaktigt och beskriver sig vara ledsen, identifierar sig kvinnorna med offerrollen. Enligt Jarnkvist och Brännström (2016) identifierar sig kvinnan som ett offer genom att kvinnan beskriver sig själv som svag och sårbara, besviken och ledsen. Maria Carlshamre beskriver det på följande sätt: ”Jag grät, hulkade förtvivlad...Jag ville förstå... Var gick allting snett?” Kvinnorna beskriver i sina berättelser att de försöker förstå vad som händer i deras relation och hittar ursäkter för våldet som att det ligger utanför mannens kontroll. Maria Carlshamre ursäktar mannens beteende genom att lägga ansvaret för våldet utanför mannens

kontroll. Maria beskriver att hennes man har haft en traumatisk uppväxt i en familj där mamman utsattes för våld. Annika Widén skriver om att hennes man lider av ångest och får regelbundet panikattacker. Hon beskriver sin man Guiliano som en man som har överdriven hälsoångest, vilket är enligt Annika ett av de största problem i deras relation. I Annikas ögon blir Guiliano ett offer för sin sjukdom och hans beteende ligger utanför hans kontroll. Enligt Holstein och Miller (2013) är offerbeteckning ett sätt att befria personer från ansvaret för misslyckandet genom att se dem som föremål för omständigheter utanför deras kontroll. Detta innebär att kvinnorna befriar sina män från ansvaret för våldet och lägger ansvaret för våldet på andra omständigheter bortom deras kontroll. Kvinnorna ser männen som offer.

5.2 Att ha kontroll över situationen

Det här temat ger en bild av hur de studerande kvinnorna beskriver att de har förlorat makten under förhållandet samt hur de i sina beskrivningar försöker ta över förlorade kontrollen i den våldsamma relationen. Detta har även visat sig vara en betydande faktor för att kvinnorna tar avstånd från att identifiera sig som offer.

Jag blev störd av mannens överbeskyddande attityd, men trodde nog ändå att det var jag som var intolerant. Jag intalade mig att det nog var så i Italien och jag borde lära mig att inse det. Hela tiden övertygade jag mig själv att jag borde förstå och förlåta... (Widén, 2013 s. 27).

Kanske skulle Erik känna sig tryggare med mig om vi var gifta? Det var i alla fall vad jag trodde, vilket låter helt galet idag, men så var det då (Blomqvist, 2014 s. 50).

Genom analys av de fyra självbiografierna upptäckte vi att några av de utsatta kvinnorna beskrev att de lade ansvaret för våldet på sig själv. Maria Blomqvist beskriver sin man som en svartsjuk person. Hon upplever att orsaken till hans våldsamma beteende ligger i hans svartsjuka. Maria beskriver att hon anklagar sig själv vara ansvarig för att han är en svartsjuk människa. Hon skriver om förhoppningarna om att hennes man kommer känna sig tryggare med henne om att de gifter sig. Annika Widén beskriver att hon blev störd av mannens överbeskyddande attityd, men tolkade hans beteende som ett tecken på kärlek. Hon anklagade sig själv för att vara en intolerant person som behöver förstå och förlåta. Enligt Leisenring (2006) tar misshandlade kvinnorna på sig ansvaret för våldet, vilket tyder på ett försök att antyda att de har en viss kontroll över sina liv. Genom att lägga ansvaret på sig själv

kategoriserar kvinnan inte sig själv som ett offer då det uppfattas som en person som inte har kontroll över omständigheterna och sina beteenden (Holstein & Miller, 2013). Detta synliggörs genom ovanstående citat där kvinnorna beskriver hur de resonerar kring sina relationer. Att kvinnorna ursäktar våldet genom att lägga ansvaret för våldet på sig själv kan tolkas som ett tecken om att kvinnorna inte är medvetna om att det de utsatts för är våldet. Enligt Leisenring (2006) hade misshandlade kvinnorna svårt att se sig själva som skadade medan de erkände att de inte var passiva och hjälplösa.

Njutningen i dina ögon när du lyckades få mig förtvivlad. Min seger när jag inte grät, när jag såg till att du misslyckades. Men jag kunde inte alltid hålla emot (Carlshamre, 2006 s. 22).

Jag åkte iväg som en vante efter laminatgolvet och fick ett tio centimeter långt brännmärke av friktionen som uppstod mellan golvet och huden. Jag blev rosenrasande, vilket inte hörde till vanligheten, så jag siktade och fick in ett riktigt slag över hans ögonbryn.” “Jag blev kall och rädd för mitt eget agerande. Helt plötsligt var jag som han. Jag hade slagit och jag hade njutit av känslan. Efteråt infann sig en rädsla. Höll jag på att bli som han? (Blomqvist, 2014 s. 76).

Förutom att kvinnorna avvisade offerrollen genom att anklaga sig själv för våldet, beskrev några av kvinnor i sina självbiografier att de i vissa fall var delaktiga i våldet. Att några av kvinnorna visade delaktighet i våldet genom att försöka såra männen eller genom att slå tillbaka beskrivs som ett sätt för kvinnorna att överta kontrollen och bryta känslan av maktlöshet. Det kan tolkas som deras kamp mot att identifiera sig med offerrollen, en roll som innebär att en person är passiv och maktlös. Hacking (2000) skriver att individen som kategoriseras påverkas och agerar i enighet med vad som typisk för kategorin, eller väljer att göra motstånd mot den. Kvinnorna i berättelserna gör motstånd till att identifiera sig med offerkategorin genom att uppleva sig själva som delaktiga i våldet och plötsligt förvandlas mannen till ett offer. Att identifiera sig med en identitet förknippad med svaghet, hjälplöshet och maktlöshet är enligt kvinnornas berättelse inte önskvärt. För att motverka dessa föreningar försökte många kvinnorna bevisa att de hade en viss nivå av kontroll i sina relationer genom att beskriva sig vara delaktiga i våldet.

Jag har lärt mig de tidiga signalerna. Inget ska finnas att anmärka på. När du kommer hem från jobbet har jag försökt förutsäga och undanröja allt som kan irritera

dig. Diskbänken är skinande blank, soffan är uppuffad och mjuk, sängarna bäddade, ungarnas leksaker ligger i sina lådor, inga smulor någonstans, handduschen sitter i sin fattning nertill, inte där uppe (Carlshamre, 2006 s. 48).

Jag hade kommit till en punkt när jag noga fick tänka över nästan varje beslut jag tog eller var på väg att ta. Skulle detta strida mot regelverket Peter hela tiden satte upp för mig? (Bivner, 2018, s. 223).

Ett annat sätt att ta över kontrollen som synliggörs i kvinnornas beskrivningar är att kvinnorna beskriver situationer då de på ett strategiskt sätt kunde undvika förekommandet av våldet. Annika Widén skriver att hon lärde sig att hon måste göra som hennes man vill för att han ska vara världens mest underbara människa. I likhet med Annika Widén skriver Maria Carlshamre och Lena Bivner att de har lärt sig undvika situationer som kan irritera deras respektive män. Lena beskriver att hon ställde varje beslut mot regelverket som hennes man Peter satte upp för henne. Varje gång hon skulle ta ställning till någonting i livet hade hon tänkt på vad Peter skulle säga och hur han skulle reagera. Detta ledde i slutändan till att Lena fick en känsla av att ha kontroll över Peters beteende. Kvinnorna beskriver att de upplever sig vara rationella aktörer genom att prata om hur de på ett strategiskt sätt tog hand om situationen. Genom att hitta strategier för hur de ska bete sig i förhållandet för att undvika förekomsten av våldet fick kvinnorna upplevelsen av att de har kontroll över situationen. Kvinnorna beskriver att de upplever sig som tillräckligt kompetenta för att kontrollera mannens beteende. Genom att anpassa sig efter honom och vara den person han önskar sig att kvinnan ska vara, undviker kvinnorna det våldsamma beteendet hos mannen och han förvandlas till världens underbaraste människa. Så fort kvinnan ser sig själv som ett offer, förlorar hon all kontroll då offret inte har någon kontroll över sin situation och därför är underordnad någon annans makt. Så länge hon inte ser sig som ett offer, har hon kontrollen, kan göra aktiva val samt har makt över sin situation. Detta innebär att kvinnornas strategiska sätt att kontrollera mannens beteende och på det sättet uppleva sig ha kontroll över den våldsamma relationen, kan tolkas som ett sätt för kvinnorna att göra motstånd till att identifiera sig med offerrollen.

5.3 Skammen över att vara offer

I den här delen presenteras ett tema som handlar om skammen, då skammen var ett begrepp som var återkommande i alla kvinnornas berättelser. Skamkänslor var en betydande faktor för att kvinnor valde att ta avstånd från offerrollen. Avståndstagandet var beroende både på

kvinnans syn på sig själv samt den syn som hon relaterade till, utifrån samhällets syn på vilka som tillhör kategorin offer.

Skammen. Utan att jag någonsin hade reflekterat över det hade jag en visshet att de andra, de vanliga människorna skulle förakta mig om de visste. Denna övertygelse om de andras förväntade förakt är vad skammen handlar om. Skammen skapar tystnad, bygger in den i kroppen, i sinnet (Carlshamre, 2006 s. 14).

Jag fortsatte att gå i terapi och jag slutade känna skam för det som hände mig. Jag började anförtro mig för min mor, far, mina halvsystrar och vänner. Jag kände aldrig att någon dömde mig utan fann tvärtom ett stort stöd från alla (Widén, 2013 s. 87).

Kvinnorna beskriver att de känner skam på grund av att de lever i en destruktiv relation med en man som utsätter dem för våld. Genom analys av ovanstående citat, kan vi konstatera att skamkänslor är direkt kopplade till omgivningens syn på de kvinnorna som utsatts för våld. För att man ska känna skammen behöver man resonera om sig själv i relation till andra människor. Kvinnorna resonerar med sig själva om hur andra människor skulle betrakta dem om de visste vad som pågick i deras relation. Detta beskriver kvinnorna som en avgörande faktor för att kvinnorna inte talar om våldet och söker hjälp. Att människor tillskrivs en viss kategori, påverkar även andras upplevelser av individen inom den specifika kategorin. På så vis bidrar detta till att människan som tillhör en kategori, blir självmedveten om tillhörigheten och anpassar sitt beteende därefter (Hacking, 2000). Om vi utgår från Hackings teori, kan vi tolka ovanstående citat som att kvinnorna är medvetna om att de är ett offer för våldet de utsatts för. Detta leder till att kvinnorna blir medvetna om andras upplevelser av dem som ett offer. Det skapar en övertygelse hos kvinnorna om förväntan att andra människor skulle döma dem och betrakta dem med förakt.

Kvinnor som utsatts för våld i en nära relation väcker inte bara medlidande, förståelse och värme, Hon väcker också irritation... och frågan kommer automatisk: "Varför gick hon inte?" (Carlshamre, 2006 s. 247).

Vi människor kategoriserar och sorterar. Denna kategorisering sker inte enbart på individnivå då växelverkan även äger rum på en högre samhällslig (Hacking, 2000). Just innebörden av begreppet offer kan alltså ses som både skapat av samhället i sig, men också från att individerna upprätthåller denna innebörd genom kategorisering. I ovanstående citat beskriver Maria hennes upplevelse av samhällets syn på ett offer. Maria skriver att människor i hennes

omgivning dömde henne för att hon inte lämnade sin man. Hon skriver att hon hade ansvar för att lämna sin relation, men att hon inte ansvarade för våldet som hennes man utövade. Amy Leisenring (2016) skriver i sin studie att det fortfarande förekommer att omgivningen skyller på offret, genom att det finns en tendens att fokusera på kvinnors beslut att lämna eller stanna kvar i sina kränkande relationer. Om de misshandlade kvinnorna inte lyckas ta sig ur den våldsamma relationen anses de i slutändan vara skyldiga för det eventuella framtida våldet de kommer att uppleva (ibid.). Det finns en viss syn från samhällets sida på just personen som "offer". Enligt Tehila Kogut (2011) betraktar samhället ett offer med empati och är villiga att hjälpa om offret inte själv anses vara orsak till det som händer. Om ett offer betraktas som någon som är skyldig för det som händer, leder detta till att offret känner ansvar för våldet det utsatts för söker då inte hjälp. Hacking (2000) menar tillsammans med många andra, att människan styrs av det omgivande samhället beroende på vilken kategori människor placeras i. I och med detta kommer samhället före den enskilda människan och på så vis sker en växelverkan mellan samhället och människan. Oavsett så skapas en ond spiral där samhället formar den enskildes åsikt och de enskildes åsikter skapar samhällets. Åsikterna bildar normer som vi aktivt strävar efter att följa. Normen i detta fallet handlar om att kvinnan ska vara en stark individ som står upp mot den manliga dominansen samtidigt som hon inte ska utmärka sig för mycket. Vi ska vara starka, självständiga och förnuftiga. Vi ska vara bra förebilder för våra barn och högpresterande. Så fort vi bekänner oss som offer, faller individens hårda arbete med att följa normen och vara en del av den sociala organisationen samtidigt och tillskriver oss därför en maktlöshet där individen inte har kontroll över sin situation.

5.4 Att se sig själv genom mannens ögon

I denna del av analysen presenteras ett tema som handlar om hur kvinnorna beskriver att de successivt förvandlas till den partnern som mannen vill att de ska vara. Genom att slutligen se på sig själv på det vis som mannen ser på henne, förlorar hon den egna uppfattningen om verkligheten.

innerst inne tror jag att det var för att jag ville vara på samma nivå som Giulianos familj. Jag kände mig ofta för bildad för dem och ville inte verka högfärdig...Det fanns en oskriven lag att alla kvinnor inte skulle kunna mer än män och att yngre inte skulle kunna mer än de äldre (Widén, 2013 s. 33).

Jag började också tvivla på mitt eget förstånd, mina egna bedömningar. Allt oftare böjde jag mig för hans version av verkligheten när vi hade olika uppfattningar. Till slut hade jag knappt någon egen uppfattning om hur vårt privatliv skulle se ut (Carlshamre, 2006 s. 156).

Människan anstränger sig för att passa in i en kategori efter vad som är typiskt för kategorin. Av texterna går det att urskilja hur kvinnorna beskriver att de efter hand lär sig vad mannen förväntar sig av dem i relationen de befinner sig i, samt utifrån hur mannen är och uppträder beroende på kontexten. Detta gör att hon anpassar sig efter mannen hon lever med och blir en annan person som han har skapat. Annika Widén beskriver att hon placerar sig själv i en kategori som handlar om hur en kvinna i Italien bör vara. Hacking (2000) skriver att kategoriseringen påverkar individen som kategoriseras genom att individen blir medveten om hur den kategoriseras och anpassar sitt beteende därefter. Människor tänker på sig själv som en viss människa, exempelvis en kvinna. Detta leder till att kvinnan uppfattar sig själv som att hon tillhör en kategori. I vårt samhälle råder en föreställning om hurdan en kvinna ska vara, vilket kan leda till att kvinnor anpassar sitt beteende efter det som anses vara rätt för den rådande diskursen om kvinnan. Det visar sig genom Annikas beskrivning av kvinnan som någon som inte ska besitta mer kunskap än mannen samt att det i Italien råder en oskriven lag om att en kvinna ska vara underordnad en man. Genom att placera sig själv i denna kategori, ser hon inte sig själv som ett offer, hon ser sig själv som skyldig för mannens beteende. Hon skriver att hon kände sig tvungen att be om förlåtelse när han blev arg genom att bortförklara sin reaktion och ord hon sagt som hon inte menat. I likhet med Jarnkvist och Brännström (2016) beskriver kvinnorna om hur bilden av sig själva förändras över tid i förhållandet och hur de förlorade synen på sina mål och prestationer. Detta synliggörs även i ovanstående citat skriven av Carlshamre. Hon beskriver en process där hon till slut inte visste vad hennes egen roll i relationen var, hennes rättigheter, eller hur hon önskade att relationen skulle se ut samt hur hon ville bli behandlad. Det blev svårt för henne att skilja mellan hennes egna och mannens åsikter.

Tja jag tycker om honom, men jag förstår vad du menar. Det läskiga är att jag inte riktigt klarar av att tänka klart längre. Jag tvivlar allt oftare på mina känslor och låter hans känslor på något underligt sätt styra mig. Tänk om han har rätt, jag kanske är känslomässigt omogen (Bivner, 2018 s. 60).

Jag blev störd av hans mammas överbeskyddande attityd, men trodde nog ändå att det var jag som var intolerant. Jag intalade mig att det nog var så i Italien och jag borde lära mig att inse det. Hela tiden övertygade jag mig själv att jag borde förstå och förlåta, att hon bara var så för att hon älskade honom (Widén, 2018 s. 27).

I självbiografierna kan vi urskilja hur kvinnorna beskriver att de formas efter mannens syn på dem samt att ju längre in i relationen hon går ju mer behandlar mannen henne illa. Det han säger och gör beskrivs till slut bli hennes verklighet och hon tillåter sig att bli ännu mer illa behandlad, då hennes eget värde märkbart förminsks. Från att besitta egna åsikter och tankar, till att inte ha något att säga till om längre. Hans ord är lag och hans verklighet blir hennes. Hon förvandlas successivt till ett offer genom att hon bryts ner av honom och intar hans roll som offer. Genom mannens egenskaper framhävs samma egenskaper hos den misshandlade kvinnan parallellt med att hon skapar en negativ bild av sig själv. Hon förlorar sin självrespekt och mannens verklighetsuppfattning om omvärlden blir till hennes. I enlighet med Veronica Ekströms (2012) hamnar kvinnan i en beroendeställning till mannen som gör att hon anklagar sig själv för att vara orsaken till mannens raseriutbrott. Det synliggörs också i ovanstående citat skriven av Widén. Att kvinnan känner skuld för det hon utsatts för minskar hennes benägenhet att identifiera sig med offerrollen (Kogut, 2011).

5.5 Det idealiska offret

Ett tema som är återkommande i alla självbiografierna är hur kvinnorna resonerar kring den rådande offerdiskursen ”det idealiska offret”. Kvinnornas föreställning om ”det idealiska offret” påverkade hur kvinnorna förhåller sig till sin egen roll som offer.

Jag hade lärt mig den viktigaste läxan hittills: Var och en bär ansvar för sina egna handlingar. Det var inte mitt fel om han blev arg. Det var inte mitt fel om hans mamma blev sur. Allting berodde inte på mig och barnen. När jag gjorde denna viktiga upptäckt förändrades min attityd till dem båda (Widén, 2013 s. 101).

Jag önskar bara att jag hade vaknat upp tidigare och insett i vilken sjuk värld jag levde. Jag har förlåtit mig själv för jag har insett att jag var ett offer för psykisk misshandel och inte kunde tänka klart (Widén, 2013 s. 148).

Offerrollen kan beskrivas på olika sätt, vilket kan leda att personen identifierar sig med att vara ett offer och på så sätt ta på sig offerrollen. Flera av kvinnorna i självbiografierna har till

viss del identifierat sig själv som ett offer och tagit på sig offerrollen. Oftast sker detta efter uppbrottet, när dem har fått distans till situationen samt fått möjlighet att bearbeta det våld som de har varit utsatta för i relationen. Enligt Hacking (2000) blir människan medveten om tillhörigheten inom en viss kategori, vilket kan leda till att individen identifierar sig med kategorin eller väljer att göra motstånd. Annika Widén beskriver att hon inte identifierar sig med offerrollen vilket för henne innebär att hon inte bär ansvaret för våldet i relationen. Widén beskriver att hon hade lärt sig en läxa genom att inse att var och en bär ansvar för sina egna handlingar. Vidare fick hon insikt i att det inte var hennes fel att hennes partner var arg på henne samt att hon inte kunde ta ansvar för hans beteende. Albért et al., (2003) konstaterar precis som kvinnan i självbiografen att först när en kvinna har bearbetat sina upplevelser av att leva i en våldsam relation, kan hon inta rollen som offer. En del av det smärtsamma i uppbrottsprocessen beskrivs vara att identifiera våldet kvinnorna har utsatts för (ibid.,). Det är inte förrän hon gör detta, samt lägger ansvaret för våldet på mannen, som hon kan befria sig från den skuld och skam hon mycket ofta känner och bär på. Först när detta sker kan hon få perspektiv på vad som egentligen utspelade sig i relationen. Kvinnan beskriver i citatet ovanför, just hur hon i efterhand har förstått att hon inte kunnat påverka situationen och att hon var ett offer för det som skedde.

Först på senare tid har jag fått insikt om att det var han själv som bar ansvaret för slagen. Han valde att fortsätta slå och jag valde att stanna kvar (Blomqvist, 2014 s. 78).

Nog var jag ett offer, i den enklaste meningen av ordet. Jag utsattes för våld, jag är ett offer för våld, jag är ett brottsoffer. I den meningen är det naturligtvis självklart att jag är ett offer. Men det finns ytterligare en dimension i begreppet offer som jag med all kraft vill avvisa. Jag vägrar att låta mig definieras som offer. Låt mig förklarar: det faktum att jag utsattes för våld innebär inte att detta våld definierar mig. Jag är ett subjekt i mitt eget liv, jag har kontroll, jag kan påverka och driva opinion. Jag är kapabel, intelligent och hoppas att jag är en tillgång för min omgivning (Carlshamre, 2006 s. 193).

I likhet med Widén, skriver även Blomqvist och Carlshamre att de inte bar på ansvaret för det våld de var utsatta för i relationen samt att de på så vis blev ett offer för det. Vidare beskrivs en komplex symbios där partnern fortsätter att slå och kvinnan stannar kvar. Bilder av ett hjälplös och passivt offer var avsett att motverka diskurser som skildrade misshandlade

kvinnor som skyldiga för det missbruk de upplevt (Leisenring, 2006). Dock förekommer det att kvinnorna beskriver i sina självbiografier att identifikation som ett offer är inget som kvinnorna önskar utan snarare betonar att alla kan förändra sitt liv när dem ser sig själva som subjekt och på så sätt får makt över situationen. Holstein och Miller (2013) skriver att genom att känna sig ansvarsfria från våldssituationer, kan det leda till att man lättare får möjlighet att identifiera sig med offerrollen, då offret är en person som är utsatt för omständigheter som ligger utanför dennes kontroll. Att inte känna sig ansvarig för våldet beskriver kvinnorna vara en positiv del av identifikation med offerkategorin. Dock den rådande offerdiskursen som avser ett offer vara passiv och maktlös var begränsade då kvinnorna beskrev att de inte kunde se sig själva som sådana.

Vad är det som gör att hon står ut så länge? Vad är det för faktorer som styr i en relation som kantas av misshandel? Vad är det som gör att en kvinna frivilligt går med på att brytas ned? Och vem drabbas? Är det snälla jagsvaga kvinnor som blir offer eller är det utåt sett starka kvinnor som drabbas? De kvinnor jag träffat är väldigt olika. Och många är snygga, attraktiva, sociala, har bra jobb och många vänner (Bivner, 2018 s. 267).

Att jag också kunde vara utsatt föreföll inte möjligt. Vi som själva är drabbade av detta våld har samma fördomar som alla andra om vilka kvinnor det är som utsätts. Jag var framgångsrik, yrkesmässigt lyckad, med goda inkomster, bra boende med många vänner och socialt umgänge. Och jag utgick från att jag måste vara ovanlig just därför att jag som alla andra hade en stereotyp bild av den misshandlade kvinnan (Carlshamre, 2006 s. 117).

Det råder en föreställning om vad det innebär att vara ett offer. Att vissa personer tillskrivs en offerposition leder till att det konstrueras en uppfattning om hur ett offer är. Enligt Leisenring (2006) bär offer-etiketten negativa konnotationer om att vara skadad, passiv och maktlös. Detta leder till att kvinnor inte känner igen sig med de egenskaper som tillskrivs våldsutsattas kvinnor i deras offerroll vilket också synliggörs i denna studie. Maria Carlshamre beskriver sina egna fördomar om hur den våldsutsatta kvinnan ska vara. Hon identifierar sig inte med den stereotypa bilden som hon har om våldsutsatta kvinnor, vilket leder till att hon stigmatiserar sig själv som ovanlig och avvikande i förhållande till rollen som offer. Hon beskriver att hon anser sig själv utmana den traditionella uppfattningen om det typiska offret och den typiska förövaren. En sådan stark kvinna som hon, uppfyllde inte kravet för att vara

ett "idealiskt" offer. Hon beskriver det idealiska offret som någon som är passiv, hjälplös och oförmögen att ta vara på sig själv. Enligt Holstein och Miller (2013) viktimiseras en person när hon tillskrivs offerrollen. Genom att kalla en person för offer, konstrueras förståelsen av henne som en särskild typ av individ, som tillskrivs egenskaper och inriktningar (ibid.,). Våldsutsatta kvinnors erfarenheter kan leda till att människor som får kännedom om våldet, känner medlidande och sorg för den misshandlade kvinnan. Misshandlade kvinnor uppfattas som hjälplösa, passiva föremål för skadegörelse som är oförmögna att hantera eller förstå sin situation utan hjälp (Holstein & Miller, 2013). Detta medför att kvinnor som utsätts för våld, förlorar kontrollen över sin självidentitet samt upplevelsen av sina erfarenheter (ibid.,). Att en kvinna tillskrivs vissa egenskaper genom att stämplas som offer, visade sig i analysen av de fyra självbiografierna. Kvinnor som utsatts för våld konstruerar en uppfattning om hurdan "den misshandlade kvinnan" är, samt hur samhället ser på "den misshandlade kvinnan." Genom att inte inta offerrollen blir det svårt för dessa kvinnor att vända sig till rättsväsendet för att få hjälp (Ekström, 2012).

Jag var aldrig urtypen för den misshandlade kvinnan som gärna beskrivs som tystlåten och inbunden och som männen kontrollerade på alla sätt. Jag hade ett kontaktnät, jag är verbal och jag är uppfostrad med kärlek från både föräldrar och bröder. Jag hade även en enorm fördel eftersom jag med hjälp av egna ekonomiska medel kunde köpa en egen bostad vid separationen (Blomqvist, 2014 s. 190).

I kvinnornas berättelser synliggörs att kvinnans identifiering i förhållandet till "det idealiska offret" kan komma i konflikt med att kvinnorna beskriver ett offer som svag. Maria Blomqvist uttrycker att hon har haft en föreställning om den misshandlade kvinnan som tystlåten, inbunden och som någon som kontrolleras av sin man på många vis. Hon kunde inte identifiera sig med dessa egenskaper eftersom hon var en stark och verbal kvinna med kontaktnät och som är uppfostrad med kärlek. Hon beskriver sig själv som ekonomiskt stark, vilket kan tolkas som att hon har en uppfattning om den misshandlade kvinnan som ekonomiskt beroende av sin man. Enligt Jarnkvist och Brännström (2016) gör kvinnorna som utsatts för våld ett motstånd mot att identifiera sig som offer. Kvinnorna betonar sin position som starka och oberoende i förhållande till sina män. Vidare skriver Jarnkvist och Brännström (2016) att förståelse för ett offer ska uppnås måste offret sättas i ett sammanhang. Med detta menas att det är av vikt att förstå hur brottsoffret beskriver sig själv samt sin situation, eftersom detta kan skapa oenig uppfattning om vilket stöd ett offer kan behöva. Personens egen inställning till offerrollen bidrar till att det antingen kan begränsa eller ge tillgång till det

stöd den har rätt till. Detta kan bidra till att personen förstår eller inte förstår att den är ett offer (ibid).

Diskurser påverkar i hög grad hur man positionerar sig och hanterar en kränkande situation. Diskurser som främjar självförsörjande sätt att bete sig, hjälper misshandlade kvinnor att lämna en kränkande situation (Jarnkvist & Brännström, 2016). De tolkningsresurser för identitetskonstruktion som erbjuds av offer-kategorin kan alltså vara problematiska, då offeridentiteten centreras kring svaghet och hjälplöshet. Trots detta är identifieringen med offerrollen nödvändig. Misshandlade kvinnor måste åtminstone erkänna att de har blivit offer för att kunna konfrontera och utmana partnervåldet de utsatts för. Genom vår undersökning av självbiografier skrivna av kvinnor som utsatts för våld, går det att konstatera att i samma stund som kvinnan vågade erkänna sig själv som offer, kunde hon förändra sitt liv och slå sig fri. De släppte kontrollen och lät sig hjälpas till ett bättre liv. Kvinnorna måste också bevisa att de är sanna offer för att bevisa att de är berättigad nödvändig social hjälp och intervention (Leisenring, 2006). Det är därför inte särskilt förvånande att flera av de misshandlade kvinnorna, kämpade med hur de uppfattats samt konstruerat sin självidentitet.

6. Avslutande diskussion

Syftet med vår studie var att undersöka hur kvinnor beskriver att de förhåller sig till en offerdiskurs, när de konstruerar sin identitet i en relation där de utsatts för våld, och hur rådande offerdiskurser eventuellt påverkar kvinnan till att bli hjälpsökande. Genom analys av självbiografier fick vi en förståelse för kvinnans tankar kring den situation hon befunnit sig i. Utifrån den textanalys vi har gjort, kan vi dra en slutsats om att kvinnor pendlar mellan en känsla av offerskap och ansvar. De identifierar sig stundtals med offerrollen och växlar mellan att se sig själva som ett offer samt att göra motstånd mot att identifiera sig med offerrollen. Kvinnorna intar olika positioner under olika faser av berättelserna. I början av sin relation ser kvinnan på sig själv genom mannens ögon. Hon konstruerar en identitet i samspel med sin partner. Genom att tillskriva sig själv ansvar för förekomsten av våldet ser kvinnan på sig själv som ansvarig för våldet och mannen blir då offret. Ansvar för våldet placeras emellanåt också på andra omständigheter utanför mannens kontroll.

Kvinnorna förstår ett offer som en person som är svag, maktlös och någon som inte har kontroll över de yttre krafter den blivit orättvist skadad av. Under förhållandet beskriver kvinnorna att de har växlat mellan att identifiera sig med offerrollen samt mellan att på olika sätt göra motstånd mot att se sig själv som ett offer. Att identifiera sig med offerrollen och få en uppfattning om att ansvaret för våldet ligger utanför kvinnornas makt och kontroll, beskrivs som avgörande för att kvinnorna skulle söka hjälp samt tala öppet om våldet. Att inte känna sig skyldig och ansvarig för våldet bryter ner känslan av skam. Å andra sidan innebär offerrollen att vara maktlös och passiv, utan möjligheten att förändra och påverka det som händer. Detta är egenskaper som tillskrivs en offerroll och som kvinnorna som utsattes för våldet, inte ville identifiera sig med.

Om vi slår sönder den sociala konstruktionen ”offer” leder det till både att kvinnan inte tillskriver sig denna roll och kan tidigt sluta försöka identifiera sig som personen med kontroll, som den som bestämmer själv och har makt över sitt eget liv. Låter vi samhället upprätthålla kategoriseringen mellan offer och inte offer, leder detta istället till att vi förlorar förmågan att hjälpa kvinnor till insikt om deras situation. Vi behöver placera dem i fack för att förstå att deras liv går att förändra, det går att välja ett annat rum. Vi behöver omforma innebörden av definitionen offer så att varje enskild individ kan relatera till begreppet utan att känna skuld, skam och press från samhället, samhället som upprätthåller innebörden av begreppet. För vissa kvinnor har det varit ett problem att definiera sig som offer, det har gjort det svårare för dem att ta sig vidare till ett bättre liv med bättre förutsättningar. Men för vissa har det också varit den förändrande faktorn som gjort att de tillslut slagit sig fria samt kunnat förskjuta skulden från sig.

Under arbetets gång, framför allt i bearbetning av tidigare forskning, såg vi att det finns en lucka i att problematisera våld i nära relationer hos HBTQ-personer. Nästan all forskning riktas till kvinnor som utsätts för våld av män och nästan inget alls om våld i samkönade relationer. Då mycket av tidigare forskning behandlade ett genusperspektiv där våldet orsakas av ett maktförhållande som måste hanteras genom ett genusperspektiv, går detta inte att implementera i HBTQ förhållanden. Vi insåg att en ny undersökning kring samma fenomen i samkönade relationer hade varit en alternativ ny forskningsfråga samt jämföra upplevelsen och utövandet av våldets skillnader och likheter. Offerrollen har granskats utifrån samhällets normer av definitionen offer. Som icke-heterosexuellt offer finns det ytterligare en försvårande omständighet och det är just samhällets förhållningssätt till icke-heterosexuella.

Fler variabler kan på så vis undersökas för att skapa en mer jämställd bild över problematiken i samhället.

7 Referenslista

Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.

Albért, Ulla; Björck, Annika; Haraldsdotter, Ylva; Heimer, Gun (2003). *Våldsutsatta kvinnor - samhällets ansvar*. Lund: Studentlitteratur AB.

Barmark, Mimmi & Djurfeldt, Göran (2015). *Statistisk verktygslåda 0: Att förstå och förändra världen med siffror*. Lund: Studentlitteratur.

Bivner, Lena (2018). *Helvetet jag kallade kärlek*. Stockholm: Ordberoende.

Blomqvist, Maria (2014). *En vacker dag lämnar jag honom*. Stockholm: Ordberoende.

Brottsförebyggande rådet (2019). *Statistik utifrån brottstyper - våld i nära relationer*.

<https://www.bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/vald-i-nara-relationer.html>

Brottsförebyggande rådet (2014). *Brott i nära relationer - en nationell kartläggning*. Rapport 2014:8.

<https://www.bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2014-05-09-brott-i-nara-relationer.html>

Brottsofferjouren (2019). *Våld i nära relationer*. Stockholm.

<https://www.brottsofferjouren.se/fakta-om-brottsoffer/sarskilt-sarbara/vald-i-nara-relationer/>

Bryman, Alan (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Carlshamre, Maria (2006). *Den oslagbara: en personlig skildring av våld i kärlekens namn*. Stockholm: Bokförlaget DN.

Ekström, Veronica (2012). Inte bara kvinna. Våldsutsatta kvinnor och deras behov av stöd - konstruktioner och komplikationer i svenskt offentligt tryck. *Nordisk Juridisk Tidsskrift*, Retfærd, 3, 51-68.

Ekström, Veronica (2016). *Det besvärliga våldet - Socialtjänstens stöd till kvinnor som utsatts för våld i nära relationer*. Doktorsavhandling: Linköpings universitet.

Hacking, Ian (2000). *Social konstruktion av vad?* Stockholm: Thales.

Holstein James A. & Miller Gale (2013). Omformulerat offerskap. I: Jacobsson Katarina & Wästerfors David (red.). *Från klarhet till klarhet- lysande text för sociologisk forskning*. Malmö: Egalité.

Jarnkvist, Karin; Brännström, Lotta (2016). Stories of Victimization: Self-Positioning and Construction of Gender in Narratives of Abused Women. *Journal of Interpersonal Violence*, volume 34, Pages 4687-4712.

Kogut, Tehila (2011). Someone to blame: When identifying a victim decreases helping. *Journal of Experimental Social Psychology*, 47, 748-755.

Landqvist Mats & Hornscheidt Lann (2015). Språk, social kategorisering och diskriminering I: Landqvist Mats. *Från social kategorisering till diskriminering- Fyra studier av språk och diskriminering och ett modellförslag*. Huddinge: Södertörns högskola.

Leisenring, Amy (2006). Confronting "Victim" Discourses: The Identity Work of Battered Women. *Symbolic Interaction*. Vol. 29, Issue 3, pp. 307–330,

Lind, Rolf (2014). *Vidga vetandet*. Lund: Studentlitteratur.

Lundgren, Eva; Heimer, Gun; Westerstrand, Jenny; Kalliokoski, Anne-Marie (2001). Slagen dam- mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige- en omfångsundersökning. Umeå: Brottsoffermyndigheten.

Widén, Annika (2013). *Äntligen fri- jag tog tillbaka mitt liv*. Borås: Recito förlag AB.